

Logika - konspekt wykładu

JJS

1 października 2022

Spis treści

1 Sprawy formalne i organizacyjne	2
1.1 Przerwy	2
1.2 Nieobecności	2
2 ŚCIAĞA: Symbole logiczne	2
3 Wprowadzenie	3
3.1 Przegląd treści	3
4 Ogólne wiadomości o języku	4
4.1 Znak i kategorie syntaktyczne	4
4.1.1 Przykłady zdań	5
4.1.2 Znak	5
4.1.3 Metajęzyk	6
4.1.4 Kategorie syntaktyczne	6
5 Nazwy	9
5.1 Nazwy konkretne i nazwy abstrakcyjne	9
5.2 Desygnaty nazw	9
5.3 Nazwy indywidualne i nazwy generalne	9
5.4 Treść nazwy	9
5.4.1 Cechy	9
5.4.2 Supozycje	10
5.5 Zakres nazwy	10
5.6 Nazwy zbiorowe	10
5.7 Ostrość nazw	10

1 Sprawy formalne i organizacyjne

- warunki zaliczenia
- dyżur
- podręczniki
  - Literatura obowiązkowa:
    - * Z. Ziemiński, Logika Praktyczna, Warszawa 2004.
    - * T. Bekrycht, Logiczne podstawy prawoznawstwa, Warszawa 2010, https://www.academia.edu/21615638/LOGIKA_skrypt_Bekrycht.
  - Literatura uzupełniająca:
    - * A. Malinowski, S. Lewandowski, H. Machińska J. Petzel, Logika dla Prawników, Warszawa 2009
    - * J. Stelmach, B. Brożek, Metody Prawnicze, rozdziały I, II, III pkt. 1-2.
- kod teams: 0fwvm4b

1.1 Przerwy

- sobota: 2x10 min. (11:10-11:20, 12:00-12:10)

1.2 Nieobecności

W przypadku nieobecności na wykładzie należy samodzielnie nauczyć się materiału na podstawie literatury podanej powyżej.

2 ŚCIAĞA: Symbole logiczne

W nawiasach oznaczono alternatywne symbole.

- Kwantyfikator ogólny: $\prod x$ ($\forall$)
- Kwantyfikator szczegółowy: $\sum x$ ($\exists$)
- Negacja: $\sim p$ ($\neg p$)
- Konjunkcja: $p \cdot q$ ($p \wedge q$; Kpq ; $p \& q$; $\&\&$)

- Implikacja: $p \supset q$ ($p \rightarrow q$)
- Alternatywa nierozłączna: $p \vee q$ ($p + q$; $\text{Ap}q$; $\parallel$)
- Alternatywa rozłączna: $p \perp q$
- Dysjunkcja: p / q
- Binegacja: $p \downarrow q$
- Równoważność: $p \equiv q$ ($p \leftrightarrow q$)
- Konieczność: $\Box p$
- Możliwość: $\Diamond p$

3 Wprowadzenie

Dlaczego to jest śmieszne:

*Trzech logików wchodzi do baru. Barman pyta: „Czy wszyscy chcecie piwo?”
Odpowiadają po kolei: 1: Nie wiem, 2: Nie wiem, 3. Tak.*

Logika – nauka o sposobach jasnego i ścisłego formułowania myśli, o regułach poprawnego rozumowania i uzasadniania twierdzeń.

3.1 Przegląd treści

1. Ogólne wiadomości o języku.
2. Nazwy - dowiem się czym się różni książka od biblioteki i Sejm od posłów.
3. Stosunki pomiędzy zakresami nazw - dowiem się, że jestem nie-krową i nie-PZPR.
4. Definicje - dowiem się ile cech wspólnych ma śliwka i kosiarka do trawy oraz dlaczego pomimo ich tak wielkiej ilości nadal potrafię je rozróżnić.
5. Podział logiczny - dowiem się jak napisać przepis przyznający dofinansowanie gospodarstwom domowym, który po wejściu w życie przyprawi urzędników o ból głowy.
6. Zdanie - dowiem się co to jest prawda i dlaczego „Która godzina?” nie jest zdaniem w sensie logicznym.

7. Funktory prawdziwościowe - dowiem się dlaczego „p lub nie-p” oraz pogramy wspólnie w grę komputerową.
8. Relacje - dowiem się dlaczego człowiek człowiekowi wilkiem, a kiwi kiwi kiwi.
9. Wypowiedzi oceniające i normy - dowiem się z czego zbudowane jest prawo (i nie tylko).
10. Wypowiedzi modalne - dowiem się, co to znaczy przedmiot fakultatywny (i dlaczego kradzież batonika jest też fakultatywna).
11. Pytania i odpowiedzi - dowiem się co to znaczy odpowiedzieć na pytanie.
12. Przyczyny nieporozumień - dowiem się dlaczego czasem ludzie się nie rozumieją.
13. Uzasadnianie bezpośrednie - dowiem się o bezpośrednich spostrzeżeniach w przedmiocie rzeczywistości.
14. Dedukcja - może się okazać, że Sherlock Holmes nie zawsze stosował dedukcję.
15. Redukcja i indukcja - dowiem się jak nie zostać indykiem.
16. Myślenie z góry postanowionymi zadaniami - dowiem się, że czasem myślenie służy konkretnym celom.
17. Prawdopodobieństwo – dowiem się dlaczego nie powinienem martwić się tym, że co drugie dziecko rodzi się Azjatą planując rodzinę.
18. Umiejętność przekonywania - dowiem się jak stosować logikę w sporze i wykrywać nielojalne działania przeciwnika.
19. Praca myślowa prawnika - dowiem się jak stosować reguły myślenia w zadaniach typowych dla zawodów prawniczych.

4 Ogólne wiadomości o języku

4.1 Znak i kategorie syntaktyczne

Semiotyka (ogólna nauka o znakach): (1) semantyka - nauka o stosunku pomiędzy znakiem a tym do czego znak się odnosi; (2) syntaktyka - nauka

o rodzajach znaków i regułach wiązania ich w znaki złożone; (3) nauka zajmująca się zagadnieniami stosunków pomiędzy znakami a wypowiadającym je lub odbierającym człowiekiem.

Logika a prawda. Co to jest prawda? Co to jest zdanie prawdziwe? Czy każde zdanie może być prawdziwe?

Logika formalna zajmuje się poprawnymi rozumowaniami.

4.1.1 Przykłady zdań

- Studenci uczą się pilnie.
- Warszawa jest stolicą Polski.
- Robert: W połowie drogi mojego żywota pośród ciemnego znalazłem się lasu.
- Stateczny, pulchny Buck Mulligan wynurzył się z wylotu schodów, niosąc mydlaną pianę w miseczce, na której leżały skrzyżowane lusterko i brzytwa.
- Wrzątek zawsze jest gorący.
- Ziemia jest płaska.
- Słońce świeci nocą.
- W konkursie chopinowskim wygrał najlepszy pianista.
- Gdzie leży mój długopis? - nie jest to zdanie w sensie logicznym
- Trójkąt ma cztery boki.
- Siedzę na niebieskim fotelu.

4.1.2 Znak

- **Pojęcie znaku** - układ rzeczy + reguły znaczeniowe.
- Czy zawsze są to znaki słowne?
- Znaczenie kontekstu: biała flaga, podanie ręki a umowa, przysięga małżeńska.
- Znak a symptom, objaw - jest to coś innego.

- Język - system obejmujący zbiór znaków słownych. Języki naturalne i języki sztuczne. Żargon - w tym żargon prawniczy: domieszka do języka naturalnego.
- W różnych językach słowa mogą mieć to samo znaczenie i brzmieć inaczej, albo na odwrót.
- Naturalnie powstają nowe słowa oraz nowe znaczenia (np. nowe znaczenie słowa *dzban*).
- Język wyróżnia zarówno zasób słów jak i jego składnia. Istnieją nieprzetłumaczalne wprost zwroty.
- Język prawny a język prawniczy.

4.1.3 Metajęzyk

1. Przykład

- (a) *Zdanie poniżej jest prawdziwe.*
- (b) *Zdanie powyżej jest fałszywe.*

2. Wyjaśnienie

- Metajęzyk: język, który mówi o języku.
- Wypowiedź w języku pierwszego stopnia (języku przedmiotowym): *Pada deszcz.*
- Wypowiedź w języku drugiego stopnia (metajęzyku w stosunku do języka pierwszego stopnia): *Jan powiedział, że pada deszcz.*
- Wypowiedź w języku trzeciego stopnia (metajęzyku w stosunku do języka drugiego stopnia): *Marcin powiedział, że Jan powiedział, że pada deszcz.*

4.1.4 Kategorie syntaktyczne

- Zdania, nazwy i funktory.
- Zdanie jest całkowicie samodzielną kategorią języka opisowego. Zdanie głosi więc, że jest tak a tak: *Granit jest skałą magmową. Sędzia opuścił salę rozpraw.*

- Nazwa, to coś co nadaje się na podmiot lub na orzecznik orzeczenia imiennego w zdaniu: *prawnik, planeta, sędzia*.
- Funktor to wyraz lub wyrażenie (leks), które nie jest ani nazwą ani zdaniem, ale w połączeniu z nimi tworzy bardziej złożoną całość.
- Funktory dzielimy na zdaniotwórcze, nazwotwórcze i funktorotwórcze. Wyrazy lub wyrażenia, które funktor wiąże w większą całość nazywamy argumentami funktora.

Zdania oznacza się symbolicznie z . Nazwy oznacza się symbolicznie n .
Przykłady funktorów:

- funktor nazwotwórczy od (jednego) argumentu nazwowego: *zielona* gęś: $\frac{n}{n}$
- funktor nazwotwórczy od dwóch argumentów nazwowych: most *nad* rzeką: $\frac{n}{nn}$
- funktor zdaniotwórczy od argumentu nazwowego: sędzia *śpi*: $\frac{z}{n}$
- funktor zdaniotwórczy od dwóch argumentów zdaniowych: *choć* w Warszawie pada deszcz *to* w Łodzi świeci słońce: $\frac{z}{zz}$
- funktor funktorotwórczy od argumentu funktorowego: sędzia (*n*) *głęboko* śpi $\frac{z}{n}$: Czym zatem, jest słowo *głęboko*? Tym: $\frac{\frac{z}{n}}{n}$

Zastępowalność wyrażen w tej samej kategorii syntaktycznej. Przykłady:

- Sędzia głęboko śpi. Sędzia głęboko słucha.
- Piękna melodia. Zielona melodia.
- Rdza niszczy metal. Rdza podziwia metal.

Ale już nie:

- *zielona* gęś $\rightarrow$ *nad* gęś

1. Zadanie - określ kategorie syntaktyczne w zdaniu

- Sędzia n
- przesłuchuje $\frac{z}{nn}$

- świadka. n
- Nieprawda, że $\frac{z}{z}$
- świeci $\frac{z}{n}$
- słońce. n

2. Role semiotyczne wypowiedzi

(a) Rola opisowa

Wypowiedź opisuje rzeczywistość.

- Świeci słońce.
- W lipcu w Polsce jest zima.

(b) Rola ekspresywna

Komunikuje przeżycia, przemyślenia, stan wewnętrzny.

- Moja poranna kawa była ekstatycznie smaczna!
- Ach, świeci słońce!
- Ten obraz jest przepiękny.

(c) Rola sugestywna

Ma wywołać w odbiorcy komunikatu jakieś zachowanie.

- Janku, o godz. 9 masz być w łóżku!
- Nie jestem pewien, że podoba mi się ta twoja nowa koszulka.
- Ta dziewczyna puściła do Ciebie oczko.
- Kto przekracza dozwoloną prędkość podlega karze...
- Palenie zabija!

(d) Rola performatywna

Wypowiedź wywołuje skutki konwencjonalne.

Jan wypowiedział słowa przysięgi małżeńskiej wobec Małgosi, ale nie doszło do zawarcia małżeństwa; Małgosia również wypowiedziała odpowiednie słowa, nadal nie doszło do zawarcia małżeństwa. Dlaczego? Pomysł 1: nie byli uprawnieni do zawarcia małżeństwa; pomysł 2: wypowiedzi były nie na serio (np. aktorzy); pomysł 3: brak urzędnika albo świadków.

- Złożenie przysięgi lub ślubowania.
- Nakładam na Pana mandat karny w wysokości 500 zł.

5 Nazwy

5.1 Nazwy konkretne i nazwy abstrakcyjne

- konkretne: sędzia, człowiek, łobuz, biały stół; feniks
- abstrakcyjne: białość, kradzież, braterstwo
- mogą pojawiać się wątpliwości, czy mamy do czynienia z nazwą konkretną czy abstrakcyjną:
  - W sprawie Jana Kowalskiego zapadł długo oczekiwany *wyrok*.
  - Po zamknięciu rozprawy sąd wydaje *wyrok*.

5.2 Desygnaty nazw

- Desygnatem nazwy jest przedmiot, o którym można nazwę prawdziwie orzec.
- Wobec książki można powiedzieć *to jest książka* i będzie to prawda; nie można jednak powiedzieć *to jest pies*. Pies nie będzie desygnatem nazwy *książka*.

5.3 Nazwy indywidualne i nazwy generalne

- nazwy indywidualne oznaczają poszczególne przedmioty: *miasto Poznań*; *Zofia* spóźni się na wykład.
- nazwy generalne oznaczają przedmioty dzielące jakieś wspólne cechy: *miasto wojewódzkie*; *Zofia* ma imieniny 15 maja.

5.4 Treść nazwy

5.4.1 Cechy

Cechy młotka:

- konstytutywne
  - przypomina literę T
  - jest narzędziem składającym się z członka i obucha
  - służy do uderzania w inne narzędzia lub wbijania gwoździ i podobnych przedmiotów

- konsekwentne
  - jest rzeczą
  - może być metalowy lub drewniany
  - jest solidny

5.4.2 Supozycje

- supozycja prosta: *zając schował się w krzakach*
- supozycja formalna: *zając jest ssakiem*
- supozycja materialna: *zając składa się z dwóch sylab*

5.5 Zakres nazwy

- Zakres nazwy to klasa wszystkich desygnatów danej nazwy.
- Nazwy puste - nie ma desygnatów.

5.6 Nazwy zbiorowe

- Nazwy zbiorowe to nazwy agregatów przedmiotów. Nie przysługują poszczególnym przedmiotom wchodzącym w skład tego agregatu.
- Biblioteka jest nazwą zbiorową - oznacza zbiór książek. Czy przedmiot jakim jest książka jest desygnatem nazwy *biblioteka*?

5.7 Ostrość nazw

- Nazwa nieostra - nie wiadomo, które przedmioty są jej desygnatami:
  - *leń* : leń 1, leń 2 ... tacy, o których nie wiadomo czy są leniami. . .
nie-leń
  - wysoki mężczyzna

Nazwy ostre:

- pies
- π